

III. Deinde breviter commemoratis eis, qui per hoc iudicium consumentur¹; sub figura ciborum in Lege veteri vetitorum, a quibus se non abstinuerunt, peccatores impiosque significans, recapitulat ab initio gratiam Novi Testamenti a primo Salvatoris adventu usque ad ultimum iudicium, de quo nunc agimus, perducens finiensque sermonem. Narrat namque Dominum dicere se venire, ut congreget omnes gentes, easque venturas et visuras gloriam ejus. « Omnes enim, sicut dicit Apostolus, peccaverunt, et egent gloria Dei² », Et relicturum se dicit super eos signa, quæ utique mirantes credant in eum: et emissurum ex illis salvatos in gentes diversas, et in longinquas insulas, quæ non audierunt nomen ejus, neque viderunt gloriam ejus; et annuntiaturus gloriam ejus in gentibus; et adducturos fratres istorum, quibus loquebatur, id est, in fide sub Deo Patre fratres Israëliitarum electorum: adducturos autem ex omnibus gentibus munus Domino in jumentis et vehiculis, (quæ jumenta et vehicula bene intelliguntur adjutoria esse divina, per cujusque generis ministeria Dei, vel angelica, vel humana,) in civitatem sanctam Jerusalem, quæ nunc in sanctis fidelibus est diffusa per terras. Ubi enim divinitus adjuvantur, ibi credunt: et ubi credunt, ibi veniunt. Comparavit autem illos Dominus, tanquam per similitudinem, filiis Israël offerentibus ei suas hostias cum psalmis in domo ejus; quod ubique jam facit Ecclesia: et promisit ab ipsis se accepturum sibi Sacerdotes et Levitas; quod nihilominus fieri nunc videmus. Non enim ex genere carnis et sanguinis, sicut erat primum secundum ordinem Aaron; sed sicut oportebat in Testamento Novo, ubi secundum ordinem Melchisedech, summus sacerdos est Christus³, pro cuiusque merito quod in eum gratia divina contulerit,

¹ Isaï. LXVI, 17; et seqq. — ² Rom. III, 23. — ³ Psal. CIX, 5.

Sacerdotes et Levitas eligi nunc videmus; qui non isto nomine, quod sæpe assequuntur indigni, sed ea quæ non est bonis malisque communis, sanctitate pensandi sunt.

IV: Hæc cum de ista, quæ nunc impertitur Ecclesiæ, perspicua nobisque notissima Dei miseratione dixisset; promisit et fines ad quos per ultimum iudicium facta honorum malorumque discretionem venietur, dicens per Prophetam, vel de Domino dicens ipse Propheta: « Quo- » modo enim cælum novum et terra nova manebit coram me, dixit Dominus, sic stabit semen vestrum et » nomen vestrum: et erit mensis ex mense, et sabbatum » ex sabbato. Veniet omnis caro in conspectu meo ad- » rare in Jerusalem, dixit Dominus: et egredientur, et » videbunt membra hominum qui prævaricati sunt in me. » Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non ex- » tinguetur, et erunt visui omni carni⁴. » Ad hoc iste Propheta terminavit librum, ad quod terminabitur sæculum. Quidam sane non interpretati sunt « Membra ho- » minum, » sed « Cadavera virorum², » per cadavera significantes evidentem corporum poenam: quamvis cadaver nisi caro exanimis, non soleat nuncupari; illa vero animata erunt corpora, alioquin nulla poterunt sentire tormenta: nisi forte quia mortuorum erunt corpora, id est, eorum qui in secundam mortem cadent, ideo non absurde etiam cadavera dici possunt. Unde est et illud, quod ab eodem Propheta dictum jam supra posui: « Terra vero » impiorum cadet. » Quis autem non videat a cadendo esse appellata cadavera? « Virorum » autem pro eo posuisse illos interpretes, quod est « hominum, » manifestum est. Neque enim quisquam dicturus est prævaricatrices foeminas in illo supplicio non futuras; sed ex potiore,

⁴ Isaï. LXVI, 22-24. — ² Ibid. in Vulgata.

præsertim de quo foemina facta est, uterque sexus accipitur. Verum quod ad rem maxime pertinet, cum et in bonis dicitur: « Veniet omnis caro: » quia ex omni genere hominum populus iste constabit; non enim omnes homines ibi erunt, quando in pœnis plures erunt: sed, ut dicere cœperam, cum et in bonis caro, et in malis membra vel cadavera nominantur; profecto post resurrectionem carnis, cujus fides his rerum vocabulis omnino firmatur, illud quo boni et mali suis finibus dirimentur, futurum esse iudicium declaratur.

CAPUT XXII.

Qualis futura sit egressio sanctorum ad videndas pœnas malorum.

SED quomodo egredientur boni ad videndas pœnas malorum? Numquid corporis motu beatas illas relicturi sunt sedes, et ad loca pœnalia perrecturi, ut malorum tormenta conspiciant præsentia corporali? Absit: sed egredientur per scientiam. Hoc enim verbo significatum est, eos qui cruciabuntur extra futuros¹. Propter quod et Dominus ea loca tenebras exteriores vocat: quibus contrarius est ille ingressus, de quo dicitur servo bono: « Intra in gaudium Domini tui²: » ne illuc mali putentur ingredi, ut sciantur; sed ad illos potius velut egredi scientia, qua eos cognituri sunt, boni; quia id quod extra est cognituri sunt. Qui enim erunt in pœnis, quid agatur intus in gaudio, Domini nescient: qui vero erunt in illo gaudio, quid agatur foris in illis tenebris exterioribus

¹ Matth. xxv, 30. — ² Ibid. 21.

scient. Ideo dictum est: « Egredientur, » quia eos etiam, qui foris ab eis erunt, utique non latebunt. Si enim hæc Prophetæ nondum facta nosse potuerunt, per hoc quod erat Deus, quantulumcumque erat, in eorum mortalium mentibus; quomodo immortales sancti jam facta tunc nescient, cum Deus erit omnia in omnibus¹? Stabit ergo in illa beatitudine sanctorum semen et nomen: semen scilicet de quo Joannes ait: « Et semen ejus in ipso manet²: » nomen vero, de quo per hunc Isaiam dictum est: « Nomen æternum dabo eis. Et erit eis mensis ex mense et sabbatum ex sabbato, tanquam luna ex luna » et requies ex requie³: » quorum utrumque ipsi erunt cum ex his umbris veteribus et temporalibus in illa lumina nova ac sempiterna transibunt. In pœnis autem malorum et inextinguibilis ignis et vivacissimus vermis, ab aliis atque aliis aliter atque aliter est expositus. Alii quippe utrumque ad corpus, alii utrumque ad animum retulerunt: alii proprie ad corpus ignem, tropice ad animum vermem, quod credibilis esse videtur. Sed nunc de hac differentia non est temporis disputare. De iudicio namque ultimo, quo fiet diremptio bonorum et malorum, hoc volumus implere suscepimus: de ipsis vero præmiis et pœnis alias diligentius disserendum est.

¹ 1 Cor. xv, 28. — ² 1 Joan. iii, 9. — ³ Isai. xlvi, 5; et lxvi, 23.

CAPUT XXIII.

Quæ prophetaverit Daniel de persecutione Antichristi, et de iudicio Dei, regnoque sanctorum.

DANIEL de hoc ultimo iudicio sic prophetat, ut Antichristum prius quoque venturum esset prænuntiet, atque ad æternum regnum sanctorum perducatur narratiorem suam. Cum enim visione prophetica quatuor bestias significantes quatuor regna vidisset; ipsumque quartum a quodam rege superatum, qui Antichristus agnoscitur; et post hæc æternum regnum Filii hominis, qui intelligitur Christus: « Horrui, inquit, spiritus meus, ego Daniel » in habitu meo, et visus capitis mei conturbabant » me. Et accessi, inquit, ad unum de stantibus, et veritatem quærebam ab eo de his omnibus: et dixit mihi » veritatem¹. » Deinde, quid audierit ab illo, a quo de omnibus his quæsivit, tanquam eo sibi exponente, sic loquitur: « Hæ quatuor bestiæ magnæ, quatuor regna surgent in terra, quæ auferentur, et accipient regnum » sancti Altissimi; et obtinebunt illud usque in sæculum, » et usque in sæculum sæculorum. Et quærebam, inquit, » diligenter de bestia quarta, quæ erat differens præ omni » bestia, terribilis amplius: dentes ejus ferrei, et ungues ejus ærei, manducans et comminuens, et reliqua » pedibus suis conculcans: et de cornibus ejus decem, » quæ erant in capite ejus, et de altero quod ascendit, » et excussit de prioribus tria: cornu illud in quo erant » oculi, et os loquens magna; et visus ejus major cæteris. » Videbam, et cornu illud faciebat bellum cum sanctis:

¹ Dan. vii, 15-17.

» et prævalebat ad ipsos, donec venit Vetustus dierum; » et regnum dedit sanctis Altissimi: et tempus pervenit, » et regnum obtinuerunt sancti¹. » Hæc Daniel quæsisse se dixit. Deinde quid audierit, continuo subjungens: « Et » dixit, » inquit, id est, ille a quo quæsierat, respondit, et dixit: « Bestia quarta, quartum regnum erit in terra, » quod prævalebit omnibus regnis; et manducabit omnem terram, et conculcabit eam, et concidet. Et decem » cornua ejus, decem reges surgent: et post eos surget » alius, qui superabit malis omnes, qui ante eum fuerunt; » et tres reges humiliabit, et verba adversus Altissimum » loquetur; et sanctos Altissimi conteret. Et suspicabitur » mutare tempora et legem: et dabitur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et » iudicium sedebit, et principatum removebunt ad exterminandum et perdendum usque in finem; et regnum, et potestas, et magnitudo regum, qui sub omni coelo sunt, » data est sanctis Altissimi. Et regnum ejus regnum sempiternum: et omnes principatus ipsi servient, et obaudient. Huc usque, inquit, finis sermonis. Ego Daniel, » multum cogitationes meæ conturbabant me, et forma mea immutata est super me, et verbum in corde meo » conservavi². » Quatuor illa regna exposuerunt quidam Assyriorum, Persarum, Macedonum, et Romanorum. Quam vero convenienter id fecerint, qui nosse desiderant, legant presbyteri Hieronymi librum in Daniele, satis diligenter eruditeque conscriptum. Antichristi tamen adversus Ecclesiam sævissimum regnum, licet exiguo spatio temporis sustinendum, donec Dei ultimo iudicio regnum sancti accipiant sempiternum, qui vel dormitans hæc legit, dubitare non sinitur. Tempus quippe et tempora et dimidium temporis, annum unum esse et duos et dimidium,

¹ Dan. vii, 7-22. — ² Ibid. 23-28.

ac per hoc tres annos et semissem, etiam numero dierum posterius posito dilucescit, aliquando in Scripturis et mensium numero declaratur. Videntur enim tempora indefinite hic dicta lingua latina: sed per dualem numerum dicta sunt, quem Latini non habent. Sicut autem Græci, ita hunc dicuntur habere et Hebræi. Sic ergo dicta sunt tempora, tanquam dicerentur duo tempora. Vereri me sane fateor, ne in decem regibus, quos tanquam decem homines videtur inventurus Antichristus, forte fallamur, atque ita ne ille inopinatus adveniat, non existentibus tot regibus in orbe romano. Quid enim si numero isto denario universitas regum significata est, post quos ille venturus est; sicut millenario, centenario, septenario significatur plerumque universitas, et aliis atque aliis numeris, quos nunc commemorare non est necesse?

II. Alio loco idem Daniel: « Et erit, inquit, tempus » tribulationis, qualis non fuit ex quo nata est gens su- » per terram usque ad tempus illud. Et in tempore illo » salvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit scrip- » tus in libro. Et multi dormientium in terræ aggere exur- » gent: hi in vitam æternam, et hi in opprobrium et » in confusionem æternam. Et intelligentes fulgebunt si- » cut claritas firmamenti, et ex justis multis sicut stellæ » in sæcula¹. » Et adhuc sententiæ illi evangelicæ est locus iste simillimus, de resurrectione duntaxat mortuorum corporum. Nam qui illic dicti sunt esse « In monu- » mentis, » ipsi hic « Dormientes in terræ aggere, » vel sicut alii interpretati sunt, « In terræ pulvere. » Et sicut ibi, « Procedent, dictum est: ita hic, exurgent. » Sicut ibi: « Qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui » autem mala egerunt, in resurrectionem iudicii: » ita et isto loco: « Hi in vitam æternam, et hi in opprobrium

¹ Dan. xii, 1-3. — ² Joan. v, 28.

» et in confusionem æternam. » Non autem diversum pu- » tetur, quod cum ibi positum sit: « Omnes qui sunt in » monumentis, » hic non ait Propheta: « Omnes, » sed, » Multi dormientium in terræ aggere. » Pone enim aliquando Scriptura pro omnibus multos. Propterea et Abrahæ dictum est: « Patrem multarum gentium postui te¹: » cui tamen alio loco: « In semine, inquit, tuo bene- » dicentur omnes gentes². » De tali autem resurrectione huic quoque ipsi prophetæ Danieli paulo post dicitur: « Et tu veni, et requiesce: adhuc enim dies in comple- » tionem consummationis, et requiesces, et resurges in » sorte tua in fine dierum³. »

CAPUT XXIV.

In Psalmis davidicis, quæ de fine sæculi hujus et novissimo Dei iudicio prophetentur.

I. MULTA de iudicio novissimo dicuntur in Psalmis, sed eorum plura transeunter et strictim. Hoc tamen quod de fine hujus sæculi apertissime dictum est ibi, nequaquam silentio præteribo. « Principio terram tu fundasti, Domine, » et opera manuum tuarum sunt coeli. Ipsi peribunt, tu » autem permanes: et omnes sicut vestimentum veteras- » cent, et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur; » tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient⁴. » Quid est quod Porphyrius, cum pietatem laudet Hebræorum, qua magnus et verus et ipsis numinibus terribilis ab eis colitur Deus, Christianos ob hoc arguit maximæ stultitiæ, etiam ex oraculis deorum suorum, quod istum mundum dicunt esse periturum? Ecce in litteris pietatis

¹ Gen. xvii, 6. — ² Id. xxii, 18. — ³ Dan. xii, 13. — ⁴ Psal. ci, 26-28.

Hebræorum dicitur Deo, quem confitente tanto philosopho, etiam ipsa numina perhorrescunt: « Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt. » Numquid quando cœli peribunt, mundus, cujus iidem cœli superior pars est et tutior, non peribit? Si hæc sententia Jovi displicet, cujus, ut scribit iste philosophus, velut gravioris auctoritatis oraculo in Christianorum credulitate culpat; cur non similiter sapientiam, tanquam stultitiam, culpat Hebræorum, in quorum libris piissimis invenitur? Porro si in illa sapientia, quæ Porphyrio tam multum placet, ut eam deorum quoque suorum vocibus prædicet, legitur cœlos esse perituros; cur usque adeo vana est ista fallacia, ut in fide Christianorum, vel inter cætera, vel præ cæteris hoc detestentur, quod in ea periturus creditur mundus, quo utique nisi pereunte cœli non possunt perire? Et in Litteris quidem sacris, quæ proprie nostræ sunt, non Hebræis nobisque communes, id est, Evangelicis et Apostolicis libris legitur: « Præterit figura hujus mundi¹: » legitur: « Mundus transit²: » legitur: « Cœlum et terra » transibunt³. » Sed puto quod « Præterit, transit, transibunt, » aliquanto mitius dicta sunt, quam « peribunt. » In Epistola quoque Petri apostoli, ubi aqua inundatus, qui tunc erat, perisse dictus est mundus⁴, satis clarum est, et quæ pars mundi a toto significata, et quatenus perisse dicta sit, et qui cœli repositi igni reservandi in diem judicii et perdicionis hominum impiorum. Et in eo quod paulo post ait: « Veniet dies Domini ut fur, » in quo cœli magno impetu transcurrent, elementa autem ardentia resolventur, et terra, et quæ in ipsa sunt opera exurentur; » ac deinde subiecit: « His omnibus » pereuntibus quales oportet vos esse⁵? » possunt illi

¹ 1 Cor. vii, 31. — ² 1 Joan. ii, 17. — ³ Matth. xxiv, 35. — ⁴ 2 Petr. iii, 6. — ⁵ Ibid. io, 11.

cœli intelligi perituri, quos dixit repositos igni reservandos, et ea elementa accipi arsura, quæ in hac ima mundi parte subsistunt procellosa et turbulenta, in qua eosdem cœlos dixit esse repositos, salvis illis superioribus, et in sua integritate manentibus, in quorum firmamento sunt sidera constituta. Nam et illud quod scriptum est, stellas de cœlo esse casuras¹, præter quod potest multo probabilius et aliter intelligi, magis ostendit mansuros esse illos cœlos: si tamen stellæ inde casuræ sunt; cum vel tropica sit locutio, quod est credibilius, vel in isto imo cœlo futurum sit, utique mirabilius quam nunc fit. Unde et illa virgiliana:

Stella facem ducens multa cum luce cucurrit²,

et Idæa se condidit sylva. Hoc autem quod de Psalmo commemoravi, nullum cœlorum videtur relinquere, quod periturum esse non dixerit. Ubi enim dicitur: « Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt; » quam nullum eorum ab opere Dei, tam nullum eorum a perdicione discernitur. Non enim dignabuntur de Petri apostoli locutione, quem vehementer oderunt, Hebræorum defendere pietatem, deorum suorum oraculis approbatam; ut saltem ne totus mundus periturus esse credatur, sic a toto pars accipiatur, in eo quod dictum est: « Ipsi peribunt, » cum soli cœli infimi sint perituri; quemadmodum in apostolica illa Epistola a toto pars accipitur, quod diluvio perisse dictus est mundus, quamvis sola ejus cum suis cœlis pars ima perierit. Sed quia hoc, ut dixi, non dignabuntur, ne vel apostoli Petri approbent sensum, vel tantum concedant conflagrationi novissimæ, quantum dicimus valuisse diluvium, qui nullis aquis, nullis flammis totum genus humanum posse perire contendunt: restat ut di-

¹ Matth. xxiv, 29. — ² Virg. Æneid. ii.

cant, quod propterea dii eorum hebraeam sapientiam laudaverunt, quia istum Psalmum non legerant.

II. In Psalmo etiam quadragesimo-nono de iudicio Dei novissimo intelligitur dictum: « Deus manifestus veniet, » Deus noster, et non silebit. Ignis in conspectu ejus ardebit, et in circumitu ejus tempestas valida. Advocabit coelum sursum, et terram discernere populum suum. » Congregate illi justos ejus, qui disponunt testamentum » ejus super sacrificia¹. » Hoc nos de Domino nostro Jesu Christo intelligimus, quem de caelo speramus esse venturum ad vivos et mortuos judicandos. Manifestus enim veniet inter justos et injustos judicaturus juste, qui prius venit occultus ab injustis judicandus injuste. Ipse, inquam, « Manifestus veniet, et non silebit, » id est, in voce iudicis evidens apparebit, qui prius cum venisset occultus, ante iudicem siluit, quando sicut ovis ad immolandum ductus est, et sicut agnus coram tondente fuit sine voce², quemadmodum de illo per Isaïam legimus prophetatum, et in Evangelio videmus impletum³. De igne vero et tempestate, cum in Isaïae prophetia tale aliquid tractarem, quomodo essent haec intelligenda, jam diximus. Quod vero dictum est: « Advocabit coelum sursum: » quoniam sancti et justi recte coelum appellantur; nimirum hoc est, quod ait Apostolus: « Simul cum illis rapiemur in nubibus in obviam Christo in aëra⁴. » Nam secundum litterae superficiem, quomodo sursum advocatur coelum, quasi possit esse nisi sursum? Quod autem adjunctum est, « Et terram discernere populum suum, si tantummodo subaudiatur « advocabit, » id est, advocabit et terram, nec subaudiatur « sursum, » hunc videtur habere sensum secundum rectam fidem, ut coelum intelligatur in eis qui

¹ Pal. XLIX, 3-5. — ² Isaï. LIII, 7. — ³ Matth. XXVI, 63. — ⁴ I Thess. V, 16.

cum illo sunt iudicaturi, et terra in eis qui iudicandi sunt: ut « Advocabit coelum sursum, » non hic intelligamus: « Rapiet in aëra; » sed: « In iudiciarias sedes eriget. » Potest et illud intelligi. « Advocabit coelum sursum, » advocabit Angelos in supernis et excelsis locis, cum quibus descendat ad faciendum iudicium: « Advocabit et terram, » id est, homines in terra utique iudicandos. Si autem utrumque subaudiendum est, cum dicitur, « Et terram, » id est, et « Advocabit, » et « Sursum; » ut iste sit sensus: « Advocabit coelum sursum, et terram advocabit sursum: » nihil melius intelligi existimo, quam homines qui rapiuntur in obviam Christo in aëra, sed coelum dictum propter animas, terram propter corpora. « Discernere » porro « populum suum, » quid est, nisi per iudicium separare bonos a malis, tanquam oves ab hoedis? Deinde conversio sermonis ad Angelos facta est: « Congregate » illi justos ejus. » Profecto enim per angelicum ministerium tanta res peragenda est. Si autem quaerimus, quos justos ei congregaturi sunt Angeli; « Qui disponunt, inquit, testamentum ejus super sacrificia. » Haec est omnis vita justorum, disponere testamentum Dei super sacrificia. Aut enim opera misericordiae sunt « Super sacrificia, » id est, sacrificiis praeposenda, juxta sententiam Dei dicentis: « Misericordiam volo quam sacrificium¹ » aut si « Super sacrificia, » in sacrificiis intelligitur dictum, quomodo super terram fieri dicitur quod fit utique in terra: profecto ipsa opera misericordiae sunt sacrificia quibus placetur Deo, sicut in libro hujus Operis decimo me disseruisse reminiscor: in quibus operibus disponunt justis testamentum Dei, quia propter promissiones, quae Novo ejus Testamento continentur, haec faciunt. Unde congregatis sibi justis suis, et ad suam dexteram constitutis, novissimo utique

¹ Osee VI, 6.

judicio, dicturus est Christus: « Venite benedicti Patris
 » mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione
 » mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare! »
 et cætera quæ ibi proferuntur de honorum operibus bonis,
 et de eorum præmiis sempiternis per ultimam sententiam
 judicantis.

CAPUT XXV.

*De prophetia Malachie, qua Dei judicium ultimum
 declaratur, et quorundam dicitur per purgato-
 rias pœnas facienda mundatio.*

PROPHETA Malachias, sive Malachi, qui et Angelus dic-
 tus est, qui etiam Esdras sacerdos, cujus alia in canonem
 scripta recepta sunt, ab aliquibus creditur, (nam de illo
 hanc esse Hebræorum opinionem dicit Hieronymus²),
 judicium novissimum prophetat, dicens: « Ecce venit,
 » dicit Dominus omnipotens: et quis sustinebit diem in-
 » troitus ejus, aut quis ferre poterit ut aspiciat eum?
 » Quia ipse ingreditur quasi ignis conflatorii, et quasi
 » herba lavantium: et sedebit conflans, et emundans,
 » sicut aurum et sicut argentum, et emundabit filios
 » Levi, et fundet eos sicut aurum et argentum: et erunt
 » Domino offerentes hostias in justitia. Et placebit Domino
 » sacrificium Juda et Jerusalem, sicut diebus pristinis,
 » et sicut annis prioribus. Et accedam ad vos in iudicio,
 » et ero testis velox super maleficos, et super adulteros,
 » et super eos qui jurant in nomine meo mendaciter, et

¹ Matth. xxv, 34. — ² Hier. Procem. in Malachiam.

» qui fraudant mercedem mercenario, et opprimunt per
 » potentiam viduas, et percutiunt pupillos, et pervertunt
 » iudicium advenæ, et qui non timent me, dicit Domi-
 » nus omnipotens. Quoniam ego Dominus Deus vester,
 » et non mutor! » Ex his quæ dicta sunt, videtur evi-
 » dentius apparere in illo iudicio quasdam quorundam
 » purgatorias pœnas futuras. Ubi enim dicitur: « Quis sus-
 » tinebit diem introitus ejus, aut quis ferre poterit, ut
 » aspiciat eum? Quia ipse ingreditur quasi ignis confla-
 » torii, et quasi herba lavantium: et sedebit conflans,
 » et emundans, sicut aurum et sicut argentum, et emun-
 » dabit filios Levi, et fundet eos sicut aurum et sicut
 » argentum: » quid aliud intelligendum est? Dicit tale
 » aliquid et Isaïas: « Lavabit Dominus sordes filiorum et
 » filiarum Sion, et sanguinem emundabit de medio eo-
 » rum spiritu iudicii et spiritu combustionis? » Nisi
 » forte sic eos dicendum est emundari a sordibus, et eli-
 » quari quodam modo, cum ab eis mali per pœnale iudi-
 » cium separantur, ut illorum segregatio atque damnatio
 » purgatio sit istorum, quia sine talium de cætero permix-
 » tione victuri sunt. Sed cum dicit: « Et emundabit filios
 » Levi, et fundet eos sicut aurum et argentum, et erunt
 » Domino offerentes hostias in justitia, et placebit Do-
 » mino sacrificium Juda et Jerusalem, » utique ostendit
 » eos ipsos, qui emundabuntur, deinceps in sacrificiis jus-
 » titiæ Domino esse placituros, ac per hoc ipsi a sua injus-
 » titia mundabuntur, in qua Domino displicebant. Hostiæ
 » porro in plena perfecta que justitia, cum mundati fuerint,
 » ipsi erunt. Quid enim acceptius Deo tales offerunt, quam
 » se ipsos? Verum ista quæstio de purgatoriis pœnis, ut
 » diligentius pertractetur, in tempus aliud differenda est.
 » Filios autem Levi et Juda et Jerusalem, ipsam Dei Eccle-

¹ Malach. iii, 1-6. — ² Isaï. iv, 4.